

JOGLARS I MÚSICS DE LA CONCA DE BARBERÀ I D'ALTRES COMARQUES TARRAGONINES A CERVERA I TÀRREGA (SEGLES XIV A INICIS DEL XVIII)

Ramon MIRÓ i BALDRICH

1. ENTRADA

Hem recollit en aquest treball les dades que havíem publicat ja en dos treballs anteriors (MIRÓ, 1999 i 2000), amb el biaix de considerar tan sols els joglars de les comarques tarragonines que havien anat a tocar a Cervera i a Tàrrega, especialment els pertanyents a poblacions de la comarca de la Conca de Barberà, que és el territori que limita pel sud de manera més immediata amb la Segarra i l'Urgell.

Les dades recollides a l'apartat de Cervera són extretes de l'Arxiu Històric Comarcal de Cervera (AHCC), Fons Municipal (FM), sèries de llibres de Consells (C), Clavaria (Cl), Èpoques comunes (AC) i Notaments de racional (R).

Les de l'apartat de Tàrrega són extretes de l'Arxiu Històric Comarcal de Tàrrega (AHCT), Fons Municipal (FM), sèries de llibres de Consells (C), Albarans (A) i Pòlisses (P).

Ordenem les dades per l'any, mes i dia (quan és precisat); resumim la dada i després, entre parèntesis, donem les inicials de la sèrie consultada i, directament, el número de foli i la precisió de si és recto o verso.

Considerem després, per poblacions, els tipus de joglars que hi trobem i les relacions entre ells. Acabem relacionant els grups amb els instruments musicals i amb les festivitats.

Concloem amb dos annexos, un d'antroponímic dels joglars i músics, en què precisem —quan és possible— la població, el tipus d'instrument que toca i, després, entre parèntesi, donem els anys en què l'hem trobat, posant abans de l'any una C o una T, segons que la dada sigui provinent de Cervera o de Tàrraga.

L'altre annex, documental, és un recull de cinc documents interessants sobre aquests joglars.

2. DADES DE CERVERA

1338: Bartomeu Febrer i P. Terrés, trompadors (Cl, 29v); per al pas de la reina paguen tres joglars de Montblanc —10 sous—, dos joglars de l'infant Jaume —6 sous—, dos joglars de la Manresana —3 sous— i de la mateixa reina —6 sous— (Cl, 43v).

1360: Berenguer Sabater, cornamuser de Vic, Benet Guilabert, trompador de Guissona, Antoni dez Mas, cornamuser de Montblanc, A. de Guilla Ramon, tabaler, i Antoni Aragó, trompador, de la ciutat de Tarragona, sonaren durant la fira i, a més, Ramon cobra del port dels tabals des de Tarragona (Cl, 88v-89r); també els paguen vestidures (Cl, 89r).

1399: Guim Ferrer, trompador, anà a Vilafranca a cercar ministrers per a la fira (109v)

1404 (14 novembre): a Pere Castell, trompador de Tarragona, se li paguen 11 sous per sonar a la fira (AC, 53r)

1414 (19 novembre): a Jofre Arnau, P. Castell i Esteve Urgell, trompadors de la ciutat de Tarragona, 6 lliures 12 sous perquè han sonat a la fira (Cl, 78v).

1418 (22 novembre): a Bernat Guitart, a Ponç de Berga i a Nicolau Çacorona, menestrils de la ciutat de Tarragona, 6 florins perquè han sonat les xalamies en el mes de la fira (Cl, 103v).

1421: els trompadors de Sarral han sonat a la vila durant la festa de Corpus, despesa d'un florí (AC, 26r).

1430 (14 novembre): a Gassó Arnau i Francesc de Santapau, «tubicide», i Bartomeu Mateu, temorer, de la Conca de Barberà, se'ls paguen 24 sous per sonar a la fira (AC, 34v).

1431 (13 novembre): a Francesc de Santapau i Francesc, son fill, Joan Vidal, Gabriel Muntseny, trompadors, Guillem Cofent i Guillem Pasqual,

tamorer, tots del lloc de Ça Real (Sarral), 3 lliures 6 sous perquè sonaren al temps de la fira (Cl,108r).

1434 (20 novembre): a Guerau Castells, «tubicinador» de Guimerà, Antoni Dalmau, «tubicinador» de Vilafranca del Penedès, i Pere Gibert, de l'Ametlla, cornamuser, per sonar a la fira, 44 sous (AC, 23v).

1438 (14 novembre): Gabriel Cerveró i Pere Pedrosa, trompetes, i Jaume Cerveró, tamorer, del lloc de Barberà, sonaren a la fira (AC, 22r).

1439 (14 novembre): a Gabriel Cerveró, P. Prediosa (Pedrosa), trompadors, i Jaume Cerveró, tamorer, del lloc de Barberà, 44 sous (Cl, 90r).

1440 (maig): Pere Pedrosa, Gabriel Cerveró, trompadors, i Jaume Cerveró, tamorer, de Barberà, sonaren al gran mercat (AC, 15v-16r).

1442 (15 novembre): a Gabriel Cerveró, Joan Vidal, trompadors, i Jaume Cerveró, tamorer, del lloc de Barberà, se'ls pagaren 2 lliures 10 sous per sonar les trompes i tamor a les fires (Cl, 94v).

1443 (13 novembre): a Gabriel Cerveró, Pere Pedrosa, trompadors, i Jaume Cerveró, tamorer, del lloc de Barberà, 44 sous per servir a la fira (AC, 25v).

1446 (15 novembre): a Dalmau Claramunt, Pere Valtanell de Vilafranca, 5 florins pels dies que serviren a la fira (AC, 25v).

1447 (13 novembre): a Gabriel Cerveró, Pere Pedrosa, trompadors, F. Coloma, tamorer, i Bartomeu Pinyana, cornamuser, de Sarreal i de Barberà, 4 florins per servir a la fira (AC, 27v).

1448 (13 novembre): a Gabriel Cerveró, Pere Pedrosa, trompadors, Jaume Cerveró, tamorer, i Bartomeu Albinyana, cornamuser, de Barberà, 4 florins per sonar a la fira (AC, 24r); (13 novembre) a Bartomeu Cerdà, Llorenç Santapau, trompadors, i Francesc Colom, tamorer, del lloc de Sarral, 3 florins per cinc dies de sonar a la fira (AC, 24v).

1449 (27 maig): a Gabriel Cerveró, trompador, Jaume Cerveró, tamorer, i Joan Pellicer, trompador, del lloc de Barberà, 2 florins —22 sous— per la servitud al temps de la fira (AC, 15r); (12 novembre): a Ramon Batlle, verguer, 10 florins i mig despesos a 21 ministrers que serviren la vila el dia de Sant Martí, i foren Francesc Soler i Macià Jovells, trompadors Jaume Febrer, tamorer, Pere Vives, cornamuser, del terme de Mediona, G. Pascual, tamorer, Ramon de Santapau, Llorenç Santapau, trompadors de la vila de Sarral, Francesc Coloma, tamorer, Bartomeu Albinyana, cornamuser, Bartomeu Cerdà, trompador, Gabriel Montseny, trompador, de Sarral, Jaume Ferriol, tamorer, Bernat Moragues, cornamuser, Bernat Simon, trompador, Gabriel Claramunt, trompador, del terme de Montbui, Llorenç Soler, cornamuser, Antoni Bou,

tamorer, Joan Solanes, trompador, Pere Babio, trompador, del terme de Jorba, Pere Gibert, cornamuser, i Garcia, tamorer, de l'Ametlla (AC, 33r).

1451 (13 novembre): a Joan Vidal, Llorenç de Santapau, trompadors del lloc de Sarral, Bartomeu Albinyana, cornamuser, i Francesc de Santapau, flabioler, de Sarral, se'ls pagaren 33 sous per quatre dies que serviren al temps de la fira (AC1450, 10v).

1452 (14 novembre): a Francí Plana, Pere Galtanell, Joan Mon..., de Vilafranca, 2 lliures 15 sous pel sonar de la fira (Cl, 78v); (14 novembre): a Bernat Joan, Joan Pelicer, Bernat Messeguer i Bortomeu Albeyaya, de Barberà i de Çarral, 1 lliura 9 sous per sonar a la fira (Cl, 78v); (14 novembre): a Ramon Santapau, Llorenç Santapau, Pere Montornès, de Guimerà i de Çarral, 1 lliura 2 sous per sonar a la fira (Cl, 78v).

1453 (14 novembre): a Joan Vidal, Llorenç Santapau, trompetes de la vila de Sarral, Simó Segarra, cornamuser, i Ramon Segarra, tamorer, del lloc de Montornès, 44 sous per sonar al present mercat (AC, 31r).

1456 (12 novembre): a Dalmau Claramunt, trompeta de Vilafranca, 10 sous per tocar la trompeta a la fira (Cl, 17r).

1485: Llorenç Santapau, trompeta de Sarral, i el seu fill, trompeta, i Vidal de Riudovelles i un altre, l'un tamborino i l'altre cornamuser, cobren setze sous per haver sonat el jorn de Sant Martí —fira— (R, 123v).

1486 (Corpus): els Trilles de Llorac, els Segarres de Montornès i Anglesola de la Torra, sonaren els Trilles i els Segarres amb les cornamuses i els tamors (R, 60r).

1487 (17 abril): als germans Joan Trilla i Pere Trilla, cornamuser i tamorer, joglars de Llorac, se'ls pagaren 30 sous per sonar a les festes de Pasqua i altres jornades (Cl, 27r i R, 117v-118r); (30 novembre): als germans Pere Trilla i Joan Trilla, tamorer i cornamuser, joglars de Llorac, a compliment de les quatre lliures que els dóna la vila per sonar els dies de Pasqua, Corpus, Santa Maria d'agost i tot el mes de la fira, 2 lliures, 10 sous (Cl, 40r i R, 117v-118r).

1489 (27 novembre): a Llorenç Santapau, trompeta de Sarreal, Antoni Santapau, tamorer de Tàrrega, i Antoni Vidal, tamorer de Riudovelles, 62 sous per tocar els dies que se celebrà el mercat, el present mes de novembre (R, 72v-73r i AC, 24v).

1491: a Gabriel Trilla, de Llorac, que sonà davant la processó de Corpus, 4 sous (Cl, 44r); (12 desembre): a Joan Trilla, joglar del lloc de Lorach, 36 sous per sonar el mes de la fira amb la cornamusa, juntament amb son germà, Gabriel Trilla, tamorer (Cl, 32r i R, 177v-178r).

1492 (20 febrer): a Joan Trilla, joglar de Llorac, a ell i el seu germà pels cinc dies que sonaren a les alimares per la conquesta de Granada, 1 lliura 12 sous (Cl, 45v)

1493 (7 desembre): a Joan Trilla i Gabriel Trilla, joglars, 36 sous per tocar cornamusa i tamborí per la vila en el mes de la fira (AC, 21r).

1494: a Joan Trilla, joglar, 3 sous 1 diner per la despesa als joglars que sonaren davant la processó el dia de Corpus (Cl, 33v); (20 maig): a Joan Trilla, cornamuser, i son germà, Gabriel Trilla, joglars, 18 sous perquè sonaren el dia de Corpus (Cl, 34r; AC, 6v).

1515 (30 març): a Pere Trilla, joglar del lloc de Llorac, 17 sous perquè sonà amb Antoni Miró, del lloc de Granyena, el mes de la fira de Sant Martí i el dia de Sant Tomàs de l'any passat (R, 68v i 69r).

1516 (4 abril): a Antoni Miró, joglar de Granyena, 17 sous per haver sonat amb en Trilla, de Llorac, per la fira de Sant Martí i la de Sant Tomàs de l'any 1514 (R, 130v i 131r).

1566 (Corpus): 5 lliures pel lloguer de quatre joglars del Camp, i 2 lliures 2 sous per dos joglars de Santa Fe i dos músics, i 33 sous per la despesa (AC, 18r).

1633 (festes traslació Sant Misteri): tabalers de Santa Coloma, 1 lliura (R, 79r).

3. DADES DE TÀRREGA

1361 (29 novembre): el Consell determina que siguin donats als trompadors i al flauter, de Tarragona, que han servit tota la fira, ultra dels vint sous que els paers ja els han donat per messió, set alnes de drap a cada un (C, 18r).¹

1446 (25 juny): Santapau, teixidor i trompador de Sarral, proposa al Consell targarí de venir a instal·lar-se a la vila amb la seva família si rep ajut en l'habitatge i els acondueixen com a joglars, determinació que postposen a un consell general (C, 14r i v); (19 novembre): el Consell encarrega als paers que tractin l'afermament dels joglars ara novament vinguts (C, 27r); (30 desembre): un altre veí de Sarral, que trompa amb Santapau, ofereix també venir a instal·lar-se a Tàrrega si el lloguen, i el Consell deixa la decisió als paers i prohoms perquè ho tractin (C, 66v).²

¹ Vegeu SEGARRA, 1984, pàg. 215.

² Els textos dels consells de 25 de juny i 30 de desembre, els hem transcrits a MIRÓ, 2000, pàg. 65. Per la importància del primer, l'hem tornat a incloure a l'annex documental final, on també transcrivim el del Consell de 19 de novembre, aquest per primera vegada.

1448 (28 octubre): acabat l'any de conducció dels joglars, el Consell encarrega als paers que procurin aconduir-los per a un any més a un preu inferior o igual al de l'any anterior (C, 106v).

1572 (1 desembre): a Requesens i sos companyons, joglars de la vila de Sarral, se'ls pagaren 4 lliures per sonar a la processó de Nostra Senyora d'agost, a la missa i a altres oficis divinals (A, 78v).

1587 (29 maig): a Jaume Veciana, joglar, i altres joglars, 12 lliures per sonar a la processó de Corpus, els oficis i altrament (A, 22r); (23 agost) a mestre Joanot Armengol, hostaler de Tàrrega, 2 lliures per fer la despesa als quatre joglars del dia de Nostra Senyora d'agost (A, 26r).

1588 (19 juny): als quatre músics de Santa Coloma de Queralt, 10 lliures en part del pagament de les 17 lliures promeses per sonar a Corpus i a Nostra Senyora d'agost prop venidora (A, 46v); (15 agost): a Jaume Veciana «y sos companyons, músichs de la vila de Sancta Coloma de Queralt, la summa o quantitat de set lliures y setze sous, moneda barcelonessa; ço és a saber, setze sous per lo que sonaren lo diumenge abans de Nostra Dona de agost, que ere la vigília de dita Nostra Senyora, per lo que aportaren lo santíssim Sagrament de la iglésia major al monestir de Sanct Francesch y Sanct Joseph ab solempne proffessó, celebrant dits officis divinals en dit monestir ab dita músicha; y set lliures per lo que sonaren lo endemà, dia de Nostra Senyora, festa major de la present vila, als officis y proffessó com és de loable consuetut quiscun any, que entre lo tot prenen la summa sobredita de set lliures y setze sous» (A, 51v); (16 setembre): la despesa dels quatre músics de Corpus, de la festa de Nostra Dona d'agost i d'aportar el Santíssim Sagrament al convent de Sant Josep, amb les cavalcadures, 5 lliures (A, 54v).

1589 (14 juliol): 14 sous d'anar a cercar a Santa Coloma els quatre joglars que sonaren a la comèdia (A, 93v).

1619 (10 juliol): vénen els quatre músics de Santa Coloma per les festes de Nostra Senyora, cobren 12 lliures i els paguen la despesa; vénen també els trompeters de Lleida i cobren 12 lliures; i Barulls i la seva cobla 24 lliures 5 sous —20 lliures de salari i la resta de despeses en lloguer de quatre mules i alimentar-les—; al tambor, per ajuda de costa, 16 sous (A, 43r).

1701 (27 setembre): al reverend Anton Peiró, prevere, se li donen 81 lliures 16 sous perquè pagà 16 lliures als 8 músics de Sarral, i la resta a 47 homes que feren cinc balls quan passà sa magestat, el 26 de setembre, ja que, havent-los fet venir, els dóna 1 lliura 8 sous a cada un (P, 204r).

4. LA CONCA DE BARBERÀ

Als dos apartats anteriors hem recollit una colla de dades de presència de joglars a Cervera i Tàrraga procedents de poblacions corresponents a l'actual territori de la Conca de Barberà. Només l'any 1430, en el pagament a joglars per sonar a la fira de Cervera, hi ha la referència genèrica que són joglars de la Conca de Barberà; a la resta de casos, és precisada la població.

En la consideració d'aquestes poblacions, sabem que, al segle XIV, Montblanc ja era considerada com a vila; al segle XV, trobem referències a Barberà, Sarral i Llorac, tots tres com a llocs; al segle XVI, referències a Santa Coloma de Queralt, com a vila.

Montblanc. Les primeres referències que ens apareixen, a la segona meitat del segle XIV, a Cervera, són de tres joglars de Montblanc que hi van a sonar per al pas de la reina per la població, sense que hi siguin precisats llurs noms. El 1360, sí que sabem que hi va a sonar, a la fira de novembre, el cornamuser Antoni dez Mas, juntament amb un trompador i un tamorer de Tarragona. Posteriorment ja no en trobem cap referència, ni tampoc de presència de joglars de Montblanc a Tàrraga.³

Sarral. Sarral i Barberà són les dues poblacions que, al segle XV, presenten la mostra més abundosa de joglars que van a Cervera i a Tàrraga, a sonar en festes religioses i, especialment, a les fires. L'any 1421, els trompadors de Sarral van a tocar a Cervera el dia de Corpus. En anys posteriors, ja són precisats els noms dels joglars, i així veiem que destaca la família dels Santapau: els anys 1430-1431, Francesc Santapau i el seu fill Francesc, ambdós trompadors. El 1431, veiem que van a la fira de Cervera formant grup amb dos trompadors més (Joan Vidal i Gabriel Montseny), i dos tamorers (Guillem Cofent i Guillem Pasqual), tots de Sarral.

El 1446, Francesc Santapau fill, teixidor i trompador, proposa al Consell targarí de traslladar-se a Tàrraga si li ofereixen casa i sou com a joglar de la vila; també ofereix que s'hi traslladarà el seu pare (Francesc Santapau, també joglar —trompador, com ell—) i un fill (germà seu), i encara un gendre seu, que és paraire. El Consell tracta el tema en un consell celebrat el 25 de juny, i decideix que la solució ha de ser presa en consell general.

No hem trobat en els consells generals següents que es parlés d'aquest afer. Sí que trobem, en un altre consell particular, celebrat el 19 de novembre,

³ Al cas de Tàrraga, però, el fet que la major part de dades sobre joglars sigui del tot genèrica, sense indicar ni els noms dels joglars ni la procedència, manté oberta la possibilitat d'aquestes presències.

que el Consell deixa a mans dels paers aconducar-los com a joglars amb la condició que vinguin a viure a Tàrrega.⁴

Francesc Santapau s'instal·là finalment a Tàrrega, puix que en un altre consell, celebrat el 30 de desembre de 1447, consta que Francesc Santapau ha estat conduït per la vila com a trompador i que un altre veí de Sarral, també teixidor i que trompa juntament amb Francesc Santapau, proposa que aniria a viure a la vila de Tàrrega, com així mateix un germà seu, sastre, si també eren conduïts com a trompadors i se'ls donava un ajut en el lloguer de la casa. El Consell determinà que ho resolguessin els paers amb l'ajut de prohoms.

Hom té la impressió, doncs, que cap a mitjan segle XV hi havia un excés de joglars (trompadors i tamorers) a Sarral, i que alguns cercaren altres poblacions on poder exercir l'ofici (teixidor, paraire, sastre) i el complement (trompadors o tamorers) amb majors guanys econòmics i sense tanta necessitat de desplaçar-se com a joglars a altres poblacions circumveïnes.

Sabem que els joglars foren conduïts pels paers targarins, puix que, el 28 d'octubre de 1448, els paers tornen a portar a consell el tema. Els joglars volen saber si, acabat el període d'aconduccament, poden cercar feina a fora o no; el Consell resol que els paers procurin aconducar-los amb menys cost si poden, o si no, amb el mateix sou que l'any passat.⁵

El 1453, continuem trobant Francesc Santapau instal·lat a Tàrrega, en una casa al quarter de Santa Maria, com a trompador i teixidor (MIRÓ, 2000, pàg. 48). Probablement seria fill seu l'Antoni Santapau que trobem també a Tàrrega, el 1479, tocant la tamor i el flabiol amb un altre que tocava la cornamusa, i formaven la típica mitja cobla (MIRÓ, 2000, pàg. 49). Els anys següents, sabem que continua formant aquesta mitja cobla amb Antoni Vidal, de Riudovelles, sense que sembli gaire fixa la distribució dels instruments.⁶

Part de la família Santapau degué romandre a Sarral, perquè entre els anys 1448 i 1489, trobem un Llorenç Santapau, trompador, de Sarral, que va acudint a Cervera, a sonar al temps de la fira de novembre, formant grup amb altres joglars també de Sarral. Entre ells apareixen Ramon Santapau (trompador) i el fill de Llorenç Santapau (també trompador), si no eren ambdós el mateix individu.

⁴ Vegeu el text a l'annex.

⁵ Donem també el text d'aquesta resolució a l'annex documental final.

⁶ El 1489, tant Antoni Santapau com Antoni Vidal són llogats pel Consell cerverí per sonar a la fira, i els dos com a tamorers (MIRÓ, 1999, pàg. 44); als rebuts que trobem en anys posteriors per tocar a Tàrrega tornen a funcionar com a mitja cobla, però hi ha una certa ambigüitat en la distribució dels instruments (cornamusa d'una part i tamor i flabiol de l'altra).

Els cognoms dels altres joglars ja han variat respecte als que trobàvem als anys trenta, excepció feta dels Santapau i de Joan Vidal (trompador); els nous ara són Francesc Coloma (tamorer), Bartomeu Cerdà (trompador) i Gabriel Montseny (trompador).

Finalment, Llorenç Santapau —suposem que el fill— acabà per traslladar-se a Cervera i signar aconductament com a trompeta i verguer de la vila; contracte de conducció “a vida”, és a dir, mentre visqués, signat a Cervera, l’11 de desembre de 1489.⁷

Després, al segle XVI, trobem, l’any 1572, el grup de joglars format per Requesens i companys (probablement la cobla de quatre), que sonaren a la festa major de Tàrraga, per Nostra Senyora d’agost.

Al segle XVII no n’hem pogut localitzar cap desplaçament, però just el 1701 trobem que són llogats vuit músics de Sarral per tocar a Tàrraga, als balls que s’han organitzat per festivar el pas del nou rei, Felip V. No són precisats els noms. Tampoc no queda clar si els 47 homes que són llogats per fer els cinc balls eren també de Sarral o no.⁸

Barberà. A les fires de Cervera (al maig i, sobretot, al novembre), trobem el lloguer d’un grup força estable entre els anys 1438 i 1452. Després de la guerra amb Joan II, ja no els tornem a trobar.

El grup era format per dos trompadors, un tamorer i, en els anys de més completud, un cornamuser. Els dos trompadors més habituals eren Gabriel Cerveró i Pere Pedrosa; el 1442, és Joan Vidal (de Sarral) qui reforça en el lloc de Pere Pedrosa, i els anys 1449 i 1452, Joan Pellicer (de Barberà mateix) també en el lloc de Pedrosa. El tamorer era Jaume Cerveró (substituint accidentalment per Francesc Coloma, el 1447); i el cornamuser era Bartomeu Albinyana.

Llorac. Els germans “Trilles de Llorac” van a sonar a Cervera, a la fira de novembre (anys 1487, 1491 i 1493), al Corpus (1486, 1487, 1491 i 1494), a la celebració de la conquesta de Granada (1492) i en alguna altra festa important. Són tres germans, però formen la mitja cobla, essent Joan Trilla el cornamuser i Pere Trilla o Gabriel Trilla, el tamorer.

Encara l’any 1514 trobem Pere Trilla, joglar de Llorac, tocant a Cervera, a la fira de novembre, amb Antoni Miró, de Granyena, amb el qual formava la mitja cobla.

⁷ Vam transcriure ja el contracte (MIRÓ, 1999, pàgs. 89-90), però com que és l’únic que hem pogut localitzar sobre joglars de la Conca, l’incloem també a l’annex final.

⁸ Vegeu el text de la pòlissa a l’annex documental.

Santa Coloma de Queralt. Les primeres notícies que hem recollit sobre la presència de joglars/músics de Santa Coloma de Queralt, són ja de la segona meitat del segle XVI: es tracta de quatre joglars (1587, 1589) i de músics (1588) que formen cobla, amb Jaume Veciana com a cap de colla. Són llogats a Tàrrega a les festes de Corpus (1587 i 1588), a la festa major de Tàrrega, Nostra Senyora d'agost (1588), i a la celebració del trasllat del Santíssim al monestir de Sant Josep, la vigília de la festa. I encara són llogats el 1589 perquè sonin en la representació d'una comèdia.

Tornem a trobar el lloguer a Tàrrega de quatre músics de Santa Coloma de Queralt l'any 1619, en la celebració que fan de les festes de Nostra Senyora de la Concepció, a més a més d'altres colles, com són els trompeters de Lleida i la cobla de Barullis (també de Lleida, sembla).

Finalment, trobem llogats els tabalers de Santa Coloma de Queralt a Cervera per a la festa de la translació del Sant Misteri, l'any 1633.

5. ALTRES COMARQUES TARRAGONINES (TARRAGONÈS I ALT PENEDEÈS)

Comentem aquí per completud la referència a dades de joglars i músics pertanyents a altres comarques tarragonines, tot i que aquestes dades són més escasses i corresponen només a dues poblacions caps de comarca: la ciutat de Tarragona (del Tarragonès) i Vilafranca del Penedès (de l'Alt Penedès).

A les dades, mentre per al lloguer de joglars de Tarragona ens trobem al segle XIV i inicis del XV, per al de joglars de Vilafranca és al segle XV, fins a la guerra amb Joan II.

Tarragona. El 1360 són llogats el trompador Antoni Aragó i el tamorer A. de Guilla Ramon per sonar a la fira de Cervera. I l'any següent, trobem que a Tàrrega, també per a la fira, lloguen trompadors i un flauter de Tarragona, sense precisar-ne els noms.

El 1404 sonà a la fira cerverina Pere Castell, trompador de Tarragona. I el 1414, tornem a trobar Pere Castell, amb dos trompadors més (Jofre Arnau i Esteve Urgell, també de Tarragona), que sonaren a la fira de Cervera.

L'any 1418 consta el lloguer de tres ministrils de Tarragona (sense precisar els instruments), també per a la fira de Cervera, i sense que coincideixin amb cap dels anteriors; són: Bernat Guitart, Ponç de Berga i Nicolau Çacorona.

Vilafranca del Penedès. El 1399, per tenir música a la fira de Sant Martí, els paers cerverins envien a cercar "ministrers" a Vilafranca. També

per a la fira, l'any 1434, lloguen Antoni Dalmau, trompador. I així mateix, per a l'any 1446, els "ministrers" Dalmau Claramunt i Pere Valtanell.

Encara, l'any 1452, en què lloguen joglars de Barberà, de Sarral i de Guimerà per a la fira, també lloguen tres joglars de Vilafranca: Francí Plana, Pere Galtanell (el Valtanell de 1446), i Joan Mon... (la resta del nom resulta il·legible).

A banda d'aquests, només hi ha una altra referència, a Cervera, pel lloguer de quatre joglars del Camp, per a la festivitat de Corpus de l'any 1566. No hi són precisats els noms.

6. GRUPS I CELEBRACIONS

Tant en el cas de Cervera com en el de Tàrraga, trobem que els joglars de poblacions més importants i més allunyades hi són presents durant el segle XIV.

Al segle XV, en canvi, ja hi trobem joglars i grups de joglars procedents de poblacions menys importants demogràficament i més acostades. I sobretot, en el cas de Cervera, veiem com en el temps de la fira poden atreure grups de joglars de diferents poblacions, puix que en aquelles dates de celebració particular no serien retinguts per la pròpia població. La fira del mes de novembre, a Cervera, és la celebració més destacada, i la segueix, de lluny, la fira (o gran mercat) de maig, també de Cervera.

El grup més típic procedent de població petita és el de la mitja cobla (l'un sonant la cornamusa i l'altre la tabor i el flabiol). És el cas dels Trilles de Llorac o el de l'Antoni Santapau de Tàrraga amb Antoni Vidal de Riudovelles.

Més enllà ja trobem el grup de tres, quatre o cinc, en què predominen els trompadors, però combinats amb un o dos taborers i, en el cas de més completud, amb un cornamuser. Són els grups que veiem formar-se a Barberà i a Sarral, i de vegades entre Barberà i Sarral alhora.

Després, al segle XVI és ja força freqüent el grup de quatre joglars (cap a finals de segle alternant la denominació amb "músics"), en què de vegades és citat el cap de colla. Són la cobla, i sembla que ja s'hi ha introduït algun instrument de corda. No podem confirmar-ho, però, en els casos que hem recollit al present treball.⁹ En aquesta situació trobem el grup de Jaume

⁹ Sí que es pot veure quins són aquests instruments en altres grups dels segles XVII i XVIII. Així, per a la cobla de la Selva del Camp formada el 1623, els instruments són: sacabutx, tenor(a), contralt, tible, un joc de flautes i cornamusa, i taborino i flauta; GRAU, PUIG, 1988, pàg. 31). Les cobles que trobem a Bellpuig els anys 1698 i 1723 eren constituïdes per sacabutx, dos tibles i tenor(a).

Veciana, de Santa Coloma de Queralt, que va diversos anys a Tàrrega, tant pel Corpus com per la festa major de Nostra Senyora d'agost, com fins i tot per fer l'acompanyament musical en la representació d'una comèdia.

Al segle XVII la major part d'anotacions de pagaments a joglars són genèriques, sense que siguin precisats els noms ni el lloc d'origen. I al segle XVIII es va generalitzant la formació d'una cobla de músics estable tant a Cervera com a Tàrrega, que farà més inviable la presència d'altres grups, si no és el cas de festes veritablement excepcionals.

Contrastant el llistat de joglars que hem recollit amb el que recollí, en un important article primicer del tema, Gabriel Secall i Güell, veiem que quan ens coincideix algun cognom, no coincideix la població, la qual cosa fa difícil d'aventurar parentius (tot i que la mobilitat d'alguns joglars, no només en l'exercici del sobreofici, sinó en el canvi de residència per millorar quan els és possible, ens hi inclinaria). Sí que es complementen, almenys, per presentar la forta vitalitat dels joglars i músics a les comarques tarragonines durant l'edat moderna.

BIBLIOGRAFIA

Josep M. T. GRAU I PUJOL, Roser PUIG I TÀRRECH, "Notes sobre els músics de carrer a l'Edat Mitjana" a *Som*, núm. 100 (Barcelona, 1988), pàgs. 30-31.

Ramon MIRÓ IBALDRICH, "Joglars i músics a Cervera del segle XIV a mitjan XVIII", a *Miscel·lània Cerverina*, núm. 13 (Cervera, 1999), pàgs. 29-95.

Ramon MIRÓ IBALDRICH, "Joglars i músics a Tàrrega del segle XIV a inicis del XVIII", a *Urtx*, núm. 13 (Tàrrega, 2000), pàgs. 45-68.

Gabriel SECALL I GÜELL, "Els joglars, els jocs i les fires del Valls medieval (segles XIV i XV)" a *Quaderns de Vilaniu*, núm. 2 (Valls, novembre, 1982), pàgs. 39-60.

Josep M. SEGARRA I MALLA, *Història de Tàrrega amb els seus costums i tradicions*, vol. I. Tàrrega, Museu Comarcal (Tallers Hostenc, Barcelona), 1984.

ANNEX ANTROPONÍMIC

Albinyana, Bartomeu, de Barberà, cornamuser (C1447, C1448, C1449, C1451, C1452)

Aragó, Antoni, de Tarragona, trompador (C1360)

Arnau, Gassó, de la Conca de Barberà, trompador (C1430)

Arnau, Jofre, de Tarragona, trompador (C1414)
 Berga, Ponç de, de Tarragona, ministrer (C1418)
 Çacorona, Nicolau, de Tarragona, ministrer (C1418)
 Camp, quatre joglars del (C1566)
 Castell, Pere, de Tarragona, trompador (C1404, C1414)
 Cerdà, Bartomeu, de Sarral, trompador (C1448, C1449)
 Cerveró, Gabriel, de Barberà, trompador (C1438, C1439, C1440, C1442, C1443, C1447, C1448, C1449)
 Cerveró, Jaume, de Barberà, tamorer (C1438, C1439, C1440, C1442, C1443, C1448, C1449)
 Claramunt, Dalmau, de Vilafranca, trompador (C1446, C1456)
 Cofent, Guillem, de Sarral, tamorer (C1431)
 Coloma, Francesc, de Sarral, tamorer (C1447, C1448, C1449)
 Dalmau, Antoni, de Vilafranca, trompador (C1434)
 Galtanell (o Valtanell), Pere, de Vilafranca, joglar (C1446, C1452)
 Guitart, Bernat, de Tarragona, ministril (C1418)
 Joan, Bernat, de Barberà o Sarral (C1452)
 Mas, Antoni dez, de Montblanc, cornamuser (C1360)
 Mateu, Bartomeu, de la Conca de Barberà, tamorer (C1430)
 Messeguer, Bernat, de Barberà o Sarral (C1452)
 Mon..., Joan, de Vilafranca, joglar (C1452)
 Montblanc, tres joglars de (C1338)
 Montseny, Gabriel, de Sarral, trompador (C1431, C1449)
 Pellicer, Joan, de Barberà, trompador (C1449, C1452)
 Plana, Francí, de Vilafranca, joglar (C1452)
 Ramon, Antoni de Guilla, de Tarragona, tamorer (C1360)
 Requesens, de Sarral, joglar (T1572)
 Santa Coloma de Queralt, quatre músics de (T1619)
 Santa Coloma de Queralt, tabalers (C1633)
 Santapau, Antoni, de Tàrraga (T1479)
 Santapau, Francesc (de), de Sarral, trompador (C1430, C1431)
 Santapau, Francesc, de Sarral —fill de Francesc Santapau—, trompador (C1431, T1446 —trasllat a Tàrraga—, T1453)
 Santapau, Francesc, de Sarral, flabioler (C1451)
 Santapau, Llorenç, de Sarral, trompador (C1448, C1449, C1451, C1452, C1453, C1485, C1489)
 Santapau, fill de Llorenç, de Sarral, trompador (C1485)
 Santapau, Ramon, de Sarral, trompador (C1452)

Sarral, trompadors de (C1421)
Sarral, vuit músics (T1701)
Trilla, Gabriel, de Llorac, tamorer (C1491, C1492, C1493, C1494)
Trilla, Joan, de Llorac, cornamuser (C1486, C1487, C1491, C1492, C1493, C1494)
Trilla, Pere, de Llorac, tamorer (C1486, C1487, C1514)
Veciana, Jaume, de Santa Coloma de Queralt, joglar o músic (T1587, T1588, T1589)
Vidal, Joan, de Sarral, trompador (C1442 —de Barberà—, C1451, C1453)
Vilafranca, ministrers de (C1399)

ANNEX DOCUMENTAL

1

1446, juny, 25. Tàrrega

Santapau, teixidor i trompeta, habitant a Sarral, proposa al consell targarí que la seva família es traslladarà a viure a Tàrrega si els ofereixen alguna ajuda, com ara pagar el lloguer de l'habitatge, i que serviran al Consell si reben alguna soldada com a joglars; el Consell determina que ho decideixin els paers, feta excepció de la soldada com a joglars, que ha de ser decidida en consell general.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1446-1450*, f. 14r/v

E feta la dita judicació per los dits honorables senyós de pahés e consellés, encontinent en lo dit consell fonch proposat per los dits senyós de pahés com hair, que fonch festa beneyta de mossèn Sent Johan, dins la sglésia major de la present vila, fonch dit e parlat a ells per hu que dien en Sentapau, e que és texidor e trompador, e hun seu gendre, que és parayre, ara habitants en lo loch de Çareal, dients que per certes causes e rahons lur corage movents ells hi encara son pare del dit Sentapau, e hun seu fill hi d'altres haurien voluntat de exir-se del dit loch de Çareall e de venir-se'n star en la present vila, he de mudar lur domicili en aquella si per los senyós de pahés e per la universitat los era feta alguna ajuda e algun advantage; ço és, que.ls fossen logades cases a cost de la vila e hun obrador al dit parayre en loch corrible e públich per temps cert; e si possible era, los fos donada alguna justa soldada per ésser juglàs de la vila, ço és, al dit en Sentapau hi ha hun seu fill e germà, que saben sonar la trompa e lo flavioll e tamor. E que ells se farien vehins de la vila a temps de viiii o x anys, hi que encara a mà lur se'n hic vindrien

d'altres casats ha star, que axí matex se farien vehins de la vila. Et que moltes altres bones paraules los haurien dites, les quals mostrarien que de lur art ells darien gran profit a la vila // hi als singulars de aquella. Et que per ells los seria stat dit e respost que ells de açò totalment no se'n podien pre[v]enir ni. ls ne podien fer certs, ni metre en segur, mas que ells ho posarien en consell general o particular, e que après, de ço que lo Consell determenaria los farien resposta. Per què conclogueren que ells açò posaven en lo Consell, e que lo Consell ne acordàs e deliberàs per lo millor a ffi que ells del acort del Consell los poguessen retre resposta axí com offert los era stat per ells.

Acordà e deliberà lo dit honorable Consell particular, absents emperò ja de aquel los honrats en Berthomeu Nicholau, P. Ginovès e Simon Bertran, que aquests affés tant com tocava de pendre e rebre a vehins, los desús nominats e tots altres que venir hic volguessen per corage de fer-se vehins e de logar les cases e obradós a cost de la vila per aquel temps que ben vist los fos ésser fahedor, que açò remetien a disposició e ordinació dels senyós de pahés, car lo honorable Consell havia per fet ferm e agradable tot ço e quant per los dits senyós de pahés fos fet, axí com si per tot lo Consell concordablement fos fet, acordat e deliberat. Mas tant quant toquava lo fet que los dits hòmens demanaven de ésser juglàs de la vila, que açò lo dit honorable Consell remetia he de fet remeté a major ordinació e disposició del honorable Consell general.

2

1446, novembre, 19. Tàrrega

Resolució de consell particular en què el Consell determina que els paers s'encarreguin d'assignar salari i fer signar capítols als joglars que ara s'han fet veïns de la vila.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1446-1450, f. 27r*

Item més lo dit honorable Consell remeté lo affermament dels juglàs que novellament se són fets vehins de la vila als honorables senyós de pahés, los quals los affermen ab aquel salari e ab aquels capítols que als senyós de pahés ben vist los serà ésser fahedor, a tot proffit e honor de la universitat e per aquel temps que enfre ells concordat serà, faents-se ells vehins de la vila al temps concordat, hi no en altra manera.

3

1448, octubre, 28. Tàrrega

Acabat l'any de conducció dels joglars, els paers notifiquen al Consell

que aquests volen saber si els conduiran novament o queden lliures; el Consell encarrega als paers que els aconduieixin de nou amb menys sou si poden, o si no amb el mateix que l'any anterior.

AHCT, FM, *Llibre de consells, 1446-1450*, f. 106v

Item més los dits honorables senyós de pahés e ajust, atès que lo any de la conducció feta dels juglàs de la present vila passà e los juglàs hagen volgut ab ells parlar e dir si d'ací avant la universitat los haurà mester hu no, car si la universitat mester no.ls haurà ells faran de si altre partit. E açò ells volien dir per scusació lur e que d'ací avant per la universitat no.ls ne puxa ésser donat càrrech.

Acordaren que los senyós de pahés de lur soldada haguen aquel milor partit que poran, e que aquels per ells sien conduhits com facen honor e servey gran a la universitat; e si tal partit traure no.n poran, que ab la gràcia de Déu los senyós de pahés los conduhesquen en la forma e manera que lo any prop passat són stats conduhits.

4

1489, desembre, 11. Cervera.

Text de l'aconductament de Llorenç Santapau com a verguer i trompeta de la vila de Cervera mentre visqui, i text de l'acceptació.

AHCC, FM, *Llibre de recorts i crides, 1486-1495*, f. 32r.

Conducció feta d'en Lorenc Sentapau per a verg[u]er dels senyors de pahers e per trompeta.

Die veneris intitulata xi mensis decembris anno a nativitate Domini millesimo CCCC^o Lxxxviii^o, los honorables n'Anthoni Comalada, Johan Ponç, Beringuer Gaçó e Ffrancesc Ortigues, pahers l'any present de la vila de Cervera, per la potestat a ells donada per lo honorable Consell ordinari celebrat en la sala de la paheria de la dita vila a dos del mes e any predits, han condohit e condoexen a.n Lorenc Sentapau, nadiu de la vila de Çarreal, per a verg[u]er e trompeta de la dita vila de Cervera, lo qual sie tengut de servir dits senyors de pahers e los qui per havant seran, quiscun jorn bé e degudament al officí de verg[u]eria, e quiscun jorn acompanyar-los e fer-los bona e deguda servitut, e trompar en les crides que la vila farà fer, segons serà manat per los senyors de pahers, e trompar lo dia del Corpus, e altres dies si serà ordonat per los dits senyors de pahers. E li donen de salari per quiscun any tretze lliures e una roba o mantó de aquella color que los senyors de pahers portaran les çamarres, açò sie en electió dels dits senyors de pahers si serà roba o mantó. La qual conducció

e any començarà a córrer lo dia o festa de Nadal primer vinent, e volen dita conductió sie duradora a vida del dit Lorenç Sentapau, fent ell deguda servitut. En altra manera, sie a beniplàcit dels senyors de pahers qui ara són e per temps seran, e Consell de la dita vila. Les quals tretze lliures li sien pagades per ses terces segons és practicat en la conductió dels altres verg[u]és.

E lo dit Lorenç Sentapau accepte la dita conductió, promet e convé als dits honorables pahers en nom de la dita vila sots virtut del jurament per ell prestat, en poder d'en Lorenç Serra, notari, dejús scrit, e homenage de pocha (boca) e de mans en poder del honorable en Johan de Soldevila, sotsveguer e sotbatle de la dita vila per la magestat del senyor Rey, aquell rebent en nom del senyor Rey e pena que.s inposse de cent lliures, que bé e degudament ab totes ses forces servirà los dits honorables pahers e los qui après de ells seran en dit offici, e que tot lo que li serà comanat secret tindrà secret, sots virtut dels dits jurament e homenatge que prestat ha e pena desús dita. E si lo contra farà, vol ésser tengut per trencador de sagrament e homenatge etc, e encórrer en la dita pena etc.

E per les dites coses, totes e sengles, per tenir e complir aquelles, los dits honorables pahers ne obliguen los béns de la universitat e lo dit Lorenç Sentapau tot ell e tots sos béns, mobles e immobles, haguts e per haver etc. Renuntiando Etc.

Actum Cervarie.

Testes Raymundus del Lach, sutor, Petrus Cercós, magister domorum, et Miquaell Comalada, cursor, Cervarie habitatores.

5

1701, setembre, 27. Tàrrega

Pòlissa de pagament de vuitanta-una lliures i setze sous al prevere Anton Peiró perquè pagà setze lliures als vuit músics de Sarral i la resta a quaranta-set homes que van fer cinc balls en passar sa magestat per la vila.

AHCT, FM, *Llibre de pòlisses, 1677-1720*, f. 204v

(al marge:) Núm. 45. Balls y músichs.

D[it] d[ia] [27 setembre]

Senyors elets y clavaris, vostres mercès se serviran donar y pagar al reverent Anton Peyró, prevere, vuytanta-y-una lliura y setse sous, y diran són per tantes ne pagà als músichs de Çarreal, que heran 8, per ells 16 lliures sous. Y lo restant a 47 hòmens feren sinch balls quant passà sa Magestat lo dia de ayr per la present vila, havent-los fet venir per dit efecte a 1 lliura 8 sous quiscun de ells, que se'ls passaran a compte 81 ll. 16 s.